

bala

6 CON

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

• ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ВА «СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН» ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ • Баҳоси эркин нарҳда

ПАЙШАНБАДАН ПАЙШАНБАГАЧА

БИРИНЧИ СЕССИЯ

Бугун Биринчи қаҳирқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси ўз ишини бошлади.

ЯНГИ СИЁСИЙ ПАРТИЯ

18 феврал куни Тошкентда яна бир сиёсий партия — Ўзбекистон "Адолат" социал-демократик партиясининг таъсис курултоғи бўлиб ўтди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри, вилоятлардан сайланган 185 нафар делегат қатнашди.

ШТАБ ЙИГИЛИШИ

Коровулбозор туманида бунёд этилаётган нефтни қайта ишлаш заводида навбатдаги Республика штаби йиғилиши бўлиб ўтди. Уни Республика Бош вазирининг ўринбосари Қ. Ҳаққулов бошқарди.

Штаб йиғилишида нефтни қайта ишлаш заводи мuddатидан кечиктирмай ишга тушириш учун шу кунларда қилиниши лозим бўлган вазифалар белгилаб олинди.

ОЛИМАГА ФРАНЦУЗ ОРДЕНИ

Франциянинг Ўзбекистондаги элчиси Жан-Поль Везиан ўз ҳукумати номидан ўзбек олимаси Фозила Сулаймоновага Пальма академияси зобити нишонини топширди.

— Франция маданиятига кўрсатган хизматларингиз учун, Сиз, Фозилахоним, — деди элчи жаноблари, — ҳукуратимиз Бош Вазирининг қарорига биноан ана шу Олий мукофотга сазовор бўлдингиз.

АЛОҚА ЗЎР БЎЛАДИ

Машҳур "Алкател" немис фирмаси мутахассислари Намангандаги йирик телефон станцияларидан бирида асбоб-ускуналарни ўрнатишга киришдилар.

Ўн минг абонентга хизмат қилаётган эскириб қолган асбоб-ускуналар замонавий электрон аппаратлар билан алмаштирилади.

ЎН МИЛЛИОН СЎМЛИК МАҲСУЛОТ

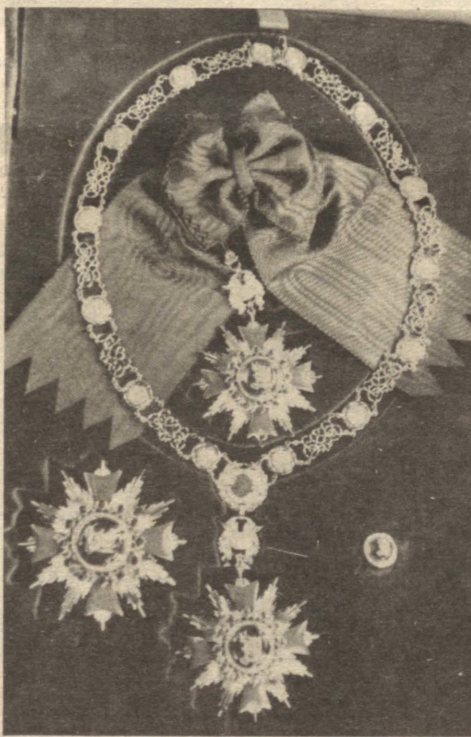
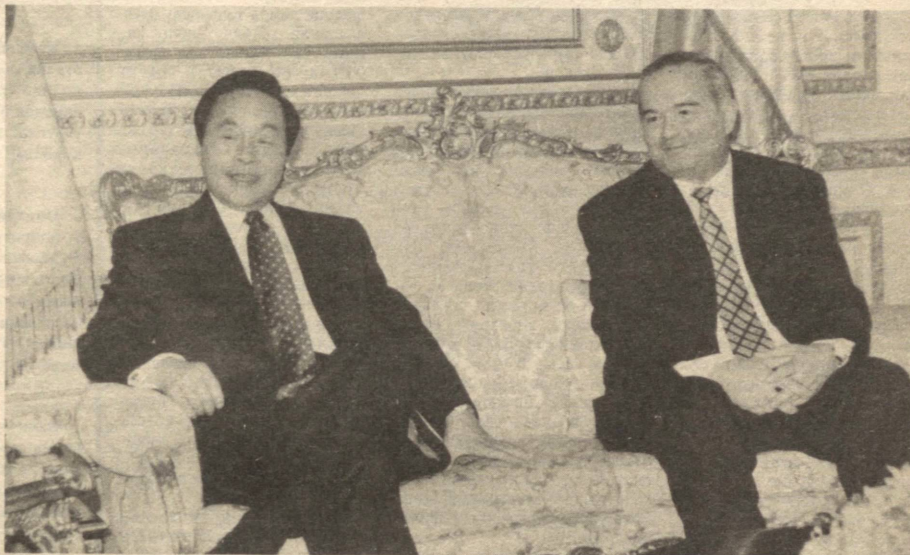
Андижон йиғирув-тўқув фабрикаси ҳузуридаги "Асака-Текстиль" акционерлик жамиятида харидоргир тукли сочиқ ва чойшаб, ўрин ёпинғичи ишлаб чиқариш бошланди. Йил охиригача акционерлик жамияти 10 миллион сўмлик маҳсулот тайёрлашни мўлжаллапти.

ЭНГ ГЎЗАЛ КЕЛИНЧАК

Сапар Хўжаниёзов номидаги Қорақалпоғистон Давлат ёш томошабинлар театрида қозоқ драматурги С. Болғабоевнинг "Энг гўзал келинчақ" асарини томошабинлар илиқ кутиб олди.

Асарни Ўзбекистон халқ артисти, Бердақ номидаги Давлат мукофоти лауреати Н. Ансатбоев сахналаштирган.

**ЎЗА ВА МАТБУОТ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА
ТАЙЁРЛАНДИ**

СЕУЛДАН ХУШХАБАР

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов раҳбарлигидаги мамлакатимиз расмий делегациясининг хорижга яна бир давлат ташрифи ортда қолди. Илгари хабар берилганидек, у шу йилнинг 15-17 феврал кунлари Корея Республикасида бўлган эди.

Ташриф чоғида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовга Корея Республикасининг энг олий нишони "Мугунхва" катта ордени тантанали равишда топширилди.

"Мугунхва" — Жанубий Корея 1948 йил 15 августда Республика деб эълон қилинган, таъсис этилган илк олий нишон. Субҳидам бокиралиги юрти мустақилликка эришганидан сўнг дунёдаги икки юзга яқин мамлакат билан дипломатия алоқалари ўрнатганига қарамай, бу олий нишонга санокли давлат раҳбарлари сазовор бўлди. Шу қисқа рўйхатда Ўзбекистон Президентининг жой олиши — аввало икки мамлакат ўртасидаги яхши муносабатларнинг, бир-бирига ишончининг белгиси. Айни пайтда бу — Республикаимиз раҳбари юритаётган доно ички ва ташқи сиёсатнинг халқаро миқёсдаги яна бир эътирофидир.

СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН

МАҚСАДГА ҲАМКОРЛИКДА ЭРИШАМИЗ

ёсати даражасига кўтарилди. Буни "Соғлом авлод учун" деб аталган жамғарма ва шу номда Ўзбекистоннинг биринчи ордени таъсис қилинганлигида ажол кўриб турибмиз.

Таъсис этилган жамғармага Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, жисмоний, ақлий ва маънавий жиҳатдан соғлом шахсни тарбиялаш борасидаги ишларни мувофиқлаштириш топширилди. Бу асосида жамғарма ёш авлодни соғломлаштириш дастурини ишлаб чиқди. Жамғармаимиз тақлиф этган ана шу кенг қамровли

дастурга айна пайтда Соғлиқни сақлаш, Халқ таълими, Маданият ишлари вазирликлари, Ўзбекистон қасба уюшмалари, ёшлар, спорт ташкилотлари ва бошқа жамоат уюшмалари жалб қилинган.

Биз ёш авлодни соғломлаштириш вазифаларини бажариш учун қуйидаги соҳаларни устивор йўналишлар сифатида белгилаб олдик:

- она ва бола соғлиги ҳақида гамхўрлик қилиш;
- аҳолига иммунологик ёрдам кўрсатиб бориш;
- камқонлик касаллигига қарши курашиш;
- оила ва никоҳ муносабатларини уйғунлашти-

риш ва оилани режалаштириш;

— болалар ва оналарнинг овқатланиши муаммолари;

— туғруққа ёрдамлашиш ва болалар муассасалари моддий-техникавий негизини мустаҳкамлаш;

— халқаро хайрия ва ихтисослаштирилган ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш;

— фуқаролар, болаларнинг тиббий ва ихтисослашган муассасаларида шошилинч хайрия ёрдами кўрсатиш.

(давоми 2-бетда)

"Бир болага етти маҳалла ота-она", дейди доно халқимиз. Бу ҳикматнинг негизида фарзанд тарбияси, уни соғлом ва баркамол қилиб ўстиришга ҳамма масъул ва жавобгар деган фикр ётади. Мустақил юртимизда бу иш давлат си-

Соғлом авлод учун

МАҚСАДГА ҲАМКОРЛИКДА ЭРИШАМИЗ

(Боши 1-бетда)

Олдимиздаги вазифалар, қилинажак ишлар катта кучгайрат, моддий маблағлар сарфлашни тақозо этади. Бунда бизга республика ҳукумати кўрсатаётган доимий ғамхўрлик, вилоят ҳокимликлари бераётган ердамини таъкидлаб ўттишни истардим. Ҳозирги вақтда жойларда ҳокимликларнинг фаол ердамини билан Жамгарманинг худудий бўлинмалари фаолиятини таъминлаш учун моддий-техник шароитлар яратилмоқда. 1994 йилда Тошкент шаҳри, Тошкент ва Фарғона вилоятлари ҳокимликлари томонидан ажратилган маблағга Жамгарма «Она ва бола» маркази, Тошкент вилоят кассалхонаси, пойтахт ва Фарғонадаги поликлиникалар учун тиббий техника ва жиҳозлар, эҳтиёт қисмлар ва зарур материаллар сотиб олди.

Еш авлодни тарбиялаш масалаларига муҳим эътибор бериб, Жамгарма Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги билан бирга «Йилнинг энг яхши тарбиячиси», «Йилнинг энг яхши ўқитувачиси» номи учун Тошкент шаҳар ва Республика кўрик-танловларини ўтказди. Биз, шунингдек, истеъдодли ешлар ўртасида республика танловининг ҳимийларидан бири бўлдик. Бу танлов голибларига 20 та «Соғлом авлод учун» шахсий стипендияси таъсис қилинди.

Ешлар ўртасида жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришга доир йўналишлардан бири сифатида Жамгарма «Профи» бирлашмаси билан бирга «Шарқ жангвор санъати маркази»ни таъсис қилди. Ўтган йил баҳорида Ангрен шаҳрида Жамгарма мукофоти учун дастлабки мусобақалар ўтказилди. Бу мусобақаларда Ўзбекистоннинг ҳам-

ма чеккаларидан, шунингдек Қозғистон ва Тожикистондан 400 дан ортиқ ўсмирлар ва ешлар қатнашди.

Сир эмаски, биз ҳали болалар овқати, дори-дармонлари, санитария ва гигиена воситаларининг хилма-хил ва мўл-кўл бўлишига эришган эмасмиз. Бу борада олимлар ва мутахассисларимиз чет эллик шериклар билан ҳамкорлик қилиши яхши самара беради, деб ўйлаймиз. Шу мақсаддаги таклифларимиз Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги томонидан қўллаб-қувватланиб, хорижлик фирма ва компаниялар билан ҳамкорликдаги ишлар бошлаб юборилди. Республикаимизнинг 4 та минтақасида корхоналар ташкил этиш мўлжалланмоқда, бу корхоналар витаминларга бой, маъданлар, коллоидли темир моддаси ва ҳоказолар қўшилган мева, сабзавот шарбатлари ва аралашмаларини йил давомида ишлаб чиқаради.

Жамгарма ва унинг худудий бўлимлари хайрия фаолиятига катта эътибор бермоқдалар. 1994 йил мобайнида Жамгарма ижтимоий таъминот тизими орқали 840 та ногиронлар аравачасини топширди, туғруқхоналарга «Она ва бола» йигмаларини олиб берди, маҳалла кўмиталари орқали Наврўз байрами кунларида мухтожларга чет эл курткаларини совға қилди. Вилоят бўлимлари орқали кичикинтойларга озиқ-овқатлар, дори-дармонлар, санитария ва гигиена буюмлари тарқатилди. Умуман жамгармамиз ташкил этилганига кўп вақт бўлмаса-да, ҳозиргача 1 миллион долларли хайрия ишларини амалга оширди.

Лекин шу билан бирга таъкидлаш лозимки, жисмоний, ахлоқий ва маънавий баркамол

шахсни камол топтириш масалаларини хайрия тadbирларининг ўзи билан ҳал қилиб бўлмайди, албатта. Шунинг хисобга олиб Жамгарма олимлар, педагоглар, шифокорлар билан бирга жиддий дастур ишлаб чиқди. Болаларни соғломлаштириш мавзуси бўйича энг яхши таклифлар ва уларни жорий этиш учун танлов эълон қилинди.

Соғлом фарзанд бўлиши учун соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш керак. Бу ўринда Халқ таълими вазирлигининг бир ишини мамнуният билан таъкидлаб ўтишни истардим. Вазирлик ўқув дастурларига ўзгартириш киритиб, юқори синф ўқувчилари учун «Ешлар ўртасида никоҳ муносабатларининг гигиена-жисний тарбиясини ўргатиш» курсини жорий этди. Бу иш дастурга мувофиқ олиб борилмоқда ва у ўсмирлар ҳамда қизларни бўлажак оилавий ҳаётга тайёрлаш борасида жиддий ердан беради, деган умиддамиз. Жамгарма Соғлиқни сақлаш вазирлиги, АҚШдаги Жонс Хопкинс дорилфунуни ва «Фьючерс групп» Америка фирмаси билан биргаликда туркум радио ва видео материаллар, рисодалар тайёрлади, уларнинг ҳаммасида соғлом турмуш тарзи тарғиб қилинади.

Тошкент давлат техника дорилфунуни қошида ташкил қилинган «Соғлом авлод учун» коллежидан ҳам умидимиз катта. Бу ерда республикаимизнинг ҳамма вилоятларидан келган 100 нафар қизга таълим берилмоқда. Улар ижтимоий фанлар бакалаврларига ўхшаб ҳуқуқ асослари, тиббиёт фани асослари, энг яхши миллий анъаналар курсларини ўқимоқдалар. Ана шу қизлар коллежини тугатгандан сўнг Жамгарманинг таянч пунктларига юбориладилар ва ҳар бир оилага бориб, соғлом турмуш тарзини тарғиб қиладиган бўладилар.

Шу ўринда бир нарсани алоҳида таъкидлаб ўтишни истардим. Соғлом авлод оиладаги на дунёга келади. Соғлом авлод учун энг аввало ота-она жавобгардир. Шу боисдан ҳам фарзанд кўришга аҳд қилган ота-онанинг ҳар иккиси ҳам соғлом бўлишлари шарт. Акс ҳолда ногирон фарзанд кўриб ўзларини ҳам, жамиятни ҳам мушкул ахволга солиб қўядилар. Оилани режалаштириш деганимизда биз фарзанд кўришни чеклашни назарда тутаетганимиз йўқ асло. Қанча фарзанд кўришни ҳар бир ота-она ўз соғлиқлари, моддий имкониятларига қараб ўзлари ҳал қиладди. Маълумки, баъзи оилалар ҳали болалари бир яшарга етар-етмас яна фарзанд кўрадилар. Оқибатда икки гўдак парвариши орани ҳолдан тойдириб, касаллантириб қўяди. Шу боисдан, тиббиёт фарзанд кўрган она кейингисига ҳомиладор бўлгунча 3 йил дам олиши лозимлигини тавсия қиладди. Бу вақт ичида она организми ҳам қайта тикланади, қолаверса, бола ҳам ўзини тутиб олади.

Шунингдек, бола тарбиясида

Етти кун

НАПОЛЕОНГА ТЕГИШЛИ МЕБЕЛ

Самарқанд тумани Фотима Қосимова номидаги жамоа хўжалигига қарашли мўъжазгина музейнинг бир хонасида ХУШ аср охири ёки XIX асрнинг бошида тайёрланган Француз мебеллари сақланар экан. Қизиги шундаки, бу мебеллар машҳур француз фотиҳи ва саркардаси Наполеонга тегишли деган тахминлар мавжуд. Айтишларича, 1947 йили бу хўжалик аҳли уруш оқибатларини бошидан кечираётган ленинградликларга ердан сифатида бир вагон қуруқ мева юборишиб, ўрнига мана шу мебелларни олишган экан.

МАКТАБДА ЦЕХ...

Қамаши туманидаги Гафур Ғуллом номидаги ўрта мактабда, оталик ташкилот, Чимкўрғон механизациялашган кўчма жамоаси амалий ердами билан гилам тўқиш цехи очилди. Ўқувчиларнинг дарсдан бўш вақтларида тўқиган гиламлари эл эътиборини ўзига тортган. Олинаётган даромадга эса ўқув ашёлари, кўрғазмалар куруллар харид қилиш мумкин бўлмоқда.

ҚИШЛОҚДА МАХСУС МАКТАБ

Пастдарғом туманидаги 8-мактаб инглиз тилини чуқур ўрганишга ихтисослаштирилган. Мактаб ўқувчилари бу тилини мукамал ва пухта ўзлаштирмоқдалар. Дарслар малакаси амалий ердами билан гилам тўқиш цехи очилди. Агарда битта оилани 2-3 нафар фарзанд қатнашса, улар маблагининг ярмини тўлашади. Мактабда тил ўрганиш учун барча қулайликларнинг мавжудлиги машғулотларнинг қизқарқинли ўтказилишига замин бўлмоқда.

ЭКОСАННИНГ ТУҲФАСИ

Экосаннинг хизмати, тинимсиз ҳаракатлари ва тўхтовсиз изланишлари туфайли франциялик дўстларимиз тарқибда нормадан ортиқ тузли сув истеъмол қиладиган қорақалпоғистонликларга ичимлик сувини тозаб берадиган ускуналар қуриб беришга қарор қилдилар.

ИШБИЛАРМОН КОРХОНА

Кегейли туманидаги Парахат деб номланадиган савдо корхонасида ўтган йили режалаштирилган 664 минг ўрнига 742 минг сўмлик иш бажарилди. Янгиларига интилаган корхонанинг ишбилармонлари ташаббуси билан бу ерда болалар кийим-кечаклари, халатлар, турли пайпоқлар, палос, гилам тикадиган ва тўқийдиган дастгоҳлар ўрнатилди. Жамоа меҳнат аҳли янги йилнинг дастлабки ойи режаларини ҳам мудатидан илгари ошириб бажарди. Белгиланган 70 минг ўрнига 90 минг сўмлик турли хилдаги махсулотлар аҳолига сотилди.

МАНГУ ЁДГОРЛИК

Тўрткўл туманида Афғонистонда шахид бўлган ешлар хотирасига мангу ёдгорлик ўрнатилди. Бу ёдгорлик туман ешлари ташаббуси билан қурилди. Ярим миллион сўмдан кўпроқ қурилиш материаллари сарфланган ёдгорлиқни ешлар ҳашар йўли билан барпо қилдилар.

МАТБУОТ ВА ЎЗ МУХБИРЛАРИМИЗ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЕРЛАНДИ

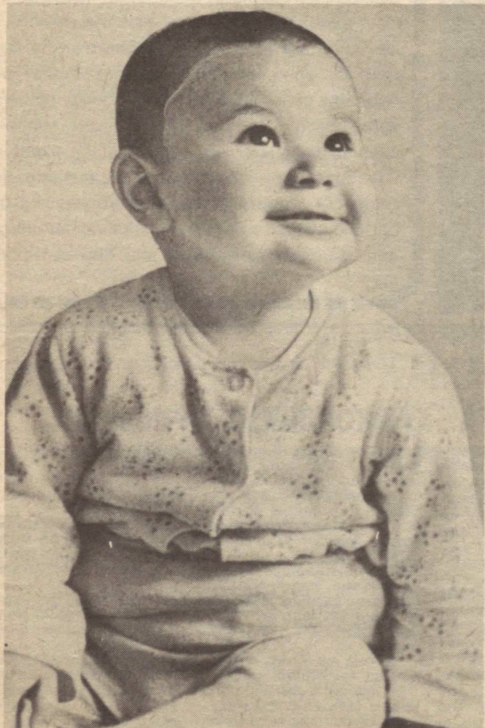
ҳам асосан ота-она муҳим рол ўйнайди. Халқимизда, «қуш уясида кўрганини қиладди» деган нақл бор. Ўғри, давлат еш авлод тарбияси учун барча шарт-шароитларни муҳайё этган. Мамлакатимизда минглаб болалар боғчалари, мактаблар, ўрта ва олий йилгоҳлар, соғлиқни сақлаш шахобчалари, турли жамгарма ва уюшмалар келажак авлод таълим-тарбияси билан мунтазам шуғулланмоқда. Аммо, бундан оиланинг бола тарбиясидаги роли пасаяди, деган ҳулоса келиб чиқмайди. Фарзанд учун ота-она доимо жамият олдида жавобгар. Шу боисдан бола яхши ҳулқ-одобга аввало уйда ўргатиш лозим. Кейинчалик факат уйда олган тарбияси ва билимини такомиллаштириб боради, ҳолос.

Жамгармамиз жисмоний, ақлий ва маънавий жиҳатдан соғлом шахсни камол топтириш ишига салмоқли ҳисса қўишни йўлида тинмай изланмоқда. Лекин биз ҳали ҳамма имкониятларини ишга солганимиз, муаммоларни тўла қамраб олганимизча йўқ. Лоақал мактаблар, болалар боғчаларини замонавий техника ва асбоб-ускуналар билан таъминлаш, дарс беришнинг самарадорлигини ошириш борасидаги муаммоларни олиб қўрайлик. Мактабгача тарбия

муассасалари болалар ўйинчоқлари, зарур спорт жиҳозлари ва ускуналари билан етарли таъминланмаган. Мактабларни замонавий мебеллар ва гигиена ҳамда педагогик талабларга жавоб берадиган жиҳозлар билан таъминлашни кечиктириб бўлмайди. Бу борада биз ҳамкорликда ишлашимиз керак бўлган ташкилот ва идоралар кўп.

Жамгарма ўзининг халқаро мақомидан келиб чиқиб инсонпарварлик тadbирларини амалга ошириш учун БМТ халқаро ташкилотлари, ЮНИСЕФ, Ташқи соғлиқни сақлаш ташкилотлари, бир қанча хорижий фирмалар билан алоқаларни йўлга қўйди. Олдимизда турган катта режаларни рўёбга чиқариш учун бундай алоқалар келгусида янада кенгайтиши, ривожланиши лозим. Шу сабабли жамгарма ҳар қандай шаклда, ҳам юридик, ҳам жисмоний шахслар, шу жумладан, хорижликлар ақлий ва моддий ҳиссасини қўишни учун очиклигини эслатиб ўтмоқчиман.

Г. ЙЎЛДОШЕВА,
«Соғлом авлод учун»
Халқаро хайрия
жамгармаси бошқаруви раиси,
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси депутаты

Муҳаррир суҳбатга чорлайди

НЕ УЧУН СЕВАМИЗ ЎЗБЕКИСТОННИ...

Баъзан шаҳар гала-говури, турмуш икки-чиқирлари ва елкамизни зилдай босиб турган яна аллақанча ташвишлардаб безиб, чарчаганимизда, беихтиёр болалиқнинг беташвиш, фарахбахш оламини кўрсайман.

Ёшлигим тоғ этагидидаги сўлим қишлоқда ўтган. Тонг саҳардан шом қоронғусигача табиат қўйнида бўлардик, саҳий дала-боғлар, зилол булоқлар, қип-қизил гилам тўшалган адирлар бизни ўйнатиб эркаларди, аллалаб ухлатарди.

Болалиқнинг ранглари ёдингиздами? Улар худди Дисней фильмларидаги каби тиниқ ва ёрқин, бетакрор бўларди. Аниқроғи бу фильмларда турфа табиат ранглари болалар нигоҳи билан чирилган десак тўғри бўлади. Ҳар ҳолда болалиқда нилий осмон ҳозиргидан кўра ложувардроқ, боғ-роғлар, яйловлар яшилроқ, тоғлар маҳобатлироқ, қушлар навоси янғроқ кўринарди. Нечун шундайлигини ҳанузгача билмайман.

Тунов кунни оқшом қўкка юзландим, назаримда юлдузлар камайиб қолгандек туюлди. Ёшлигимда осмон юлдузларга лиммо-лим тўла чексиз уммонга ўхшарди. Нигоҳимни юлдузлар тўдасига чуқурроқ қадаб боравардим, шунда кумуш тақинчоқлар иллинг ҳарир парда аста очилиб, кўз ўнгимда нурдек оппоқ Сомон йўлидан бораётган дудул минган баҳодирлару паризодлар, баҳайбат девлару маккор сеҳрларлар ва онамдан эшитган, ўзим ўқиган эртақлардаги яна бир қанча қаҳрамонлар, ажойиб-гаройиб воқеалар намоён бўларди. Саргузашталаб мурғак вужудим ҳам улар ортидан афсоналар оламига сингиб кетарди.

Болалигим ўтган кўчаларда ёлғиз кезишни ёқтираман. Бундай пайтларда одам ўзининг ёшлиги билан танҳо қолади, ширин хотираларга берилади.

...Анави маҳалла кўчасидан пиранидек бораётимб умбалоқ ошиб тушган ва шилинган тиззасига қайноқ тупроқ босиб яна шерикларини қувиб кетган бола мен эмасми? Қишлоқ ўртасидан оқадиган сойда оламини бошига кўтаришиб чўмилаётган шумтакалар орасидан ҳам ўзимни излайман. Хув катта харсанг устида офтобга тобланиб ётган қоратой менга ўхшайди. Бир вақтлар менам шу харсангни хуш кўрардим.

Боғ кўчага буриламан. Илгари

ўйимиздан эллик чақирим юрмаёқ қалин дарахтзорлар ичига кириб кетиларди. Энди бу жойларга янги иморатлар тушган, қишлоқ кенгаймоқда. Шундай бўлса-да, ҳаёлан ўша қўй-қўзилар боқиб юрган серфайз далаларни тасаввур қиламан. Мана шу ерда фалончининг боғи бўларди. Ана шу боғни бешикдош дўстим Ҳасан билан бир кечада яширин ўйиб қўйгандик. Эртасига мактабдош қизлардан бири менга миннатдорчилик назари билан қараганидаги ҳолатимни бир тасаввур қилинг-а. Агар яна ўтли нигоҳ даъват этса, бутун колхоз ерини шудгорлаб ташлашданам қайтмасдим.

Умримнинг энг ширин ва осуда дамлари ўтган гўшаларни кеза-кеза одатдагича волидан муҳтарамам қабрлари қаршида тиз чўкиб фотиҳа ўқийман. Аста суҳбатлашамиз. Раҳматли аям рангим синиққанлигидан безовта бўладилар, насиҳат қиладилар. Онам укаларим, набиралари, ёлғиз падарим, қариндош-уруғларни сўраб-суриштирадилар, Хайрлашаётганимда эса «укаларинг шу қишлоқда, кўз олдимда, сен эса узокдасан, тез-тез келиб тургин болам» дея узундан-узок дуо қиладилар. Мозордан қайтаётиб, она умрбоқийлигига, жисми сўлигандан сўнг у қайноқ меҳру муҳаббатга айланиб фарзандларининг вужудига сингиб кетишига иймон келтирмаман.

Менинг ушбу ички кечинмаларим Ватан туйғусининг муқаддимаси, ўзаги бўлса ажаб эмас. Иймоним комилки, муҳтарам газетхонларга ҳам бу кечинмалар бениҳоя таниш. Киндик қоним тўкилган ердан узоклашган сари бу кечинмалар улғайиб она юртга, элга муҳаббат даражасига кўтарилади. Яъни шоҳ Бобур, Мавлоно Фурқатларнинг буюк армониға айланган Ватан ишқиға айланади.

Туғилган жойиға боғлиқлик, фақат ўзбекларда тараққий этган десак, бошқа халқларга нисбатан адолатсизлик қилган бўламиз. Бинобарин, араблар гивҳ уммас саҳрои кабирларини, эскимослар йил ўн икки ой пўстин кийиб юриладиган аёзли ўлкаларини беҳад севадилар. Акс ҳолда улар туғилган жойларини ташлаб, яшашга қулай маконларга кетиб қолишарди.

«Осиё устида бўрон» фильми ёдингизда бўлса керак. Петроград шифохоналаридан бирида ётган Жамол Аҳмедов мунгли қўшиқ айтади. Атрофдагилар гарчанд хиргойининг маз-

мунини тушунмасалар-да, бу нидонинг она юрт армони, соғинчи эканлигини қалбдан ҳис этадилар ва зўр ҳаяжон билан тинглайдилар.

Инсон-ку онгли мавжудод, ҳатто ҳайвонлару паррандалар, қурт-қумурсқалар ҳам ўз ошёнларини билдилар ва унга чексиз меҳр қўядилар.

Оллоҳга шукурки, бизга тўрт фасл тугал ўтгучи, тупроғида зар унгвучи жаннатмакон ўлка насиб этмиш. Шундай ўлкани севмай, ардоқламай бўладими?

Ватан тарихини бир нафас айлама, Яна ранжи ғурбат ҳавас айлама.

Ватанга нафи йўқ яшалган ҳар кун, Инсон ҳаётида қолур бемазмун.

Ватан учун чала иш қилиш, Унинг учун ҳеч нарса қилмасликдир.

Бизга ота-оналар, болалар, яқин хеш-ақраболар қимматлидирлар; лекин муҳаббат бобиди барча тасаввурларимиз биргина «Ватан» отли сўзда мужас-самлашгандир.

Ўз юртидан юз ўнгирганлар ўз виждонларидан ҳам юз ўнгирадилар.

Ватан соғинчи ҳаммага бир хилда таъсир қилади: у ўтмиш манзараларини идеаллаштирган ҳолда жиловлаётган, унинг фазилатларини ошқиравери, камчиликлари эса вақт ва масофа тақозоси билан хирлашиб, охири тасаввуримиздан ўчиб йўқолади.

Ж. Санд

А. Тўраев сурати.

Ватанпарварлик Ватан мадҳини қуйлаш, унга атаб ашъорлар битиш билан чегараланмайди. Ҳақиқий ватанпарварлик эл қорига яраш, юртини асраб-авайлаш, бойликларига бойлик қўшиш, керак бўлса, Ватан учун иккиланмай жон фидо қилиш деганидир.

Сиз нима дейсиз, азиз муштарий! Ватан туйғуси, ватанпарварлик тушунчаси ҳақида қандай фикрдасиз.

Марҳамат, сўз Сизга!

Алишер НАВОЙИ

Маъсуд Салмон

М. Робеспьер

Цицерон

Я. Галан

Ж. Санд

СОҒЛИҚ ҲАМ ХОНАДОН ТИНЧЛИГИ

«Оила қутлуг даргоҳ» — Ғаллаорол тумани марказий касалхонаси бош ҳақими Лапас ака Мардоновнинг оила хусусидаги фикрлари ана шундай. Назаримда эса, шифокор билан оила ўртасида узвий боғлиқлик бордай. Чунки, ота-она ёки фарзанднинг дардига даво топган ҳақим ўша оиланинг бахтини, қувончини қайтарган, асраб қолган бўлади. Лапас ака билан бу ҳақда кўп суҳбатлашганмиз. У кишининг Ғаллаоролга бош ҳақим бўлиб келганига икки йилча бўлиб қолди. Лекин туманимизга бегона эмас. Шу ҳудуддаги Чувиллоқ қишлоғида туғилиб ўсган. Мана салкам ўттиз йилдирки, тиббиёт соҳасида меҳнат қилади. 1974 йил «Жарроҳлик беморларида жигар ишининг бузилиши» мавзусида номзодлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилган.

— Биласизми, киши қаерда бўлмасин, туғилган гўшага бўлган меҳр ҳамиша ўзини эслатиб тураркан. Узим Самарқандда яшаб, ишласам-да, даво истаб борган ҳамқишлоқларимдан ердимини аямасдим. Самарқанд билан Ғаллаорол ораси қанчалиги-ю, йўл азоби, касалхоналарга жойлашиш ташвишларини айтиб ўтирмай. Энг муҳими юртошларимнинг айрим дардларига Ғаллаоролнинг ўзида ҳам даво қўйиш мумкин эди. Бунинг учун эса тажрибали жарроҳ қўли ва ташкилотчилик керак эди, холос. Туман раҳбарлари бош врачлик лавозимига таклиф қилишганда рози бўлганимнинг бир боиси ҳам шунда.

— Лапас ака, онлада бир киши хаста бўлса ҳам бутун хонадон азият чекади. Сиз бош ҳақим ва жарроҳ сифатида ана шу азиятни тарқатиш йўлида қилаётган ишларингизни етарли деб ҳисоблайсизми?

— Халқимизнинг «қарс икки қўлдан чиқади» деган бир доно нақлини ҳамиша айтиб юрарман. Тиб илмининг отаси Абу Али Ибн Сино ҳазратларининг мана бу гаплари-

нинг мағзини бир қақиб кўринг-а, «агар бемор мен тараф бўлса касаллик тез энгиллади, агар у тараф бўлса энгилмиш қийинлашади». Демак хаста киши ўз дардини ҳақимга тез ва очик айтса, уни осон даволаш мумкин. Афсуски, бизнинг шароитимизда ҳамма беморлар ҳам вақтида шифокорга мурожаат қилверилмайдилар. Ўзингиз ўйлаб қаранг, Ғаллаоролда шифохона ташкил этилганидан буён неча ўн йил ўтган бўлса-да, бу ерда мураккаб операциялар қилинмаган экан. Бу эса беморларнинг узок шаҳарларга овора бўлишига олиб келган. Мана икки йилдирки, жигар эхинококкози, ўт халтасидаги тошларни олиб ташлаш, ошқозон яралари, 12 бармоқли ичак яраси ва буйракни ўзимиз операция қилипмиз. Лекин барча қилаётган ишларимиз ҳали етарли эмас, деб ўйлайман. Биз одамларни аввало соғлиқлари ўзига, қутлуг даргоҳ бўлган оиласига кераклигини тез англашга ўргатишимиз ҳам керак.

— Сиз юқориди онлани қутлуг даргоҳ дедингиз. Ана шу даргоҳни асраб-авайлаш, унинг биронта ҳам устунини дарз кетмаслиги учун биринчи галда нималарга эътибор қилиш керак деб ҳисоблайсиз? Олим ва шифокор сифатида ўз фикрларингизни айтсангиз.

— Оила ва унинг тинч-тотувлиги ҳақида кўп яхши гапларни айтишди. Менимча, биринчи галда эр-хотин ўртасида бир-бирига ишонч ва ҳурмат бўлиш оиланинг дўстлабчи таянчидир. Чунки ота-она ўртасидаги ўша ишонч ва ҳурмат албатта фарзандларга ҳам ўтади! Улар ҳам яхши-ю ёмонни ҳалол-у покликни ўргана борадилар. Кейин эса тарбия, ҳар томонлама баркамол тарбия мустаҳкам онланинг кучли заминидир. Шифокор сифатида айтадиган бўлсам, оила соҳиблари-ю бекалари ҳам ўзларининг, ҳам фарзандларининг соғлиқларига ҳақиқатан эътибор беришсин. Шунда хонадон тинч, осойишта бўлади.

Камолiddин НАЗАР Ғаллаорол тумани

Исломгача аёл қадри бир қадар паст тутилгани тарих китобларида баён қилинган. Чунончи, исломгача баъзи халқларда эри ўлгач, унинг мурдаси ёнига хотинини қўшиб қўмишган ё куйдиришган. Қадимги Афинада "Аёл шайтоннинг шериги" деб унга шубҳали қаралган. Ҳинд ривоятларидан бирида "вабо, ўлим, дўзах, заҳар, илонлар аёл кишини яхшидир", дейилади. Исломгача арабларда ҳам аёл киши ниҳоятда камситилган. Масалан, араблар оилада қиз фарзанд туғилса, оилага кулфат, залолат етади деб мурғак қиз гўдакни йўқотиш, ҳатто ўлдириш пайида бўлганлар. Ислом бу гайринсоний одатни қаттиқ таъқиқлади.

Ислом дини аёлларга ҳам меросдан маълум ҳақни тайин қилади: "Ота-оналар ва қариндошлар қолдирган нарсалардан эркакларга насиба бор ва ота-оналар ва қариндошлар қолдирган нарсалардан аёлларга ҳам насиба бор. Оз бўлса ҳам, кўп бўлса ҳам, фарз қилинган насиба бор".

Ислом оилада қиз туғилса барака бўлади, хурсандчилик келтиради, деган гоёни илгари суради. Мухаммад алайҳиссалом Ҳадиси шарифларида шундай марҳамат қиладилар: "Кимнинг учта қизи бўлса, тарбиясини яхши қилса Оллоҳ таоло уни қиёмат кунда жаннатга киритади". Шунда бир мусулмон "Иккита қизи бўлса-чи, э, Оллоҳнинг Расули?" деб сўради. Расулulloҳ "Иккита қизи бўлса ҳам", дедилар. Иккинчи бир мусулмон "Битта бўлса-чи?" деб сўради. Расулulloҳ "Битта бўлса ҳам", деб айтдилар.

Исломда аёлларни ниҳоятда ҳурмат қилиш ҳар бир мусулмон эркекнинг шарфли ва масъулиятли бурчи қилиб қўйилган. Қуръони Каримда Оллоҳ эркакларга "аёлларнинг билан яхши яшанг", деб буйруқ беради.

Ислом маданиятида аёллар эъзозланмиша сазовор зотлар эканлиги ҳақида мисоллар жуда кўп. Мухаммад алайҳиссаломга биринчи имон келтирган аёл киши — Ҳадича онамиз эдилар. Ислом учун биринчи шаҳид бўлган ҳам аёл киши — Сумайя Бинти Хаббот эдилар. Мухаммад алайҳиссаломнинг аёлларидан биби Ойиша бинти Сиддиқа онамиз Ҳадисларни ривоят қилишда иккинчи ўринда турадилар. Исломни ўргатишда ҳам Ойиша онамизнинг хизматлари кўп. Ислом маданияти руҳида камол топган минглаб оналаримиз —

давлат раҳбарлари, олима, шоира, мураббия бўлганлар. Хоразмшоҳ Мухаммад Оловуддин онасининг ўз муҳри бўлиб, унда "Оллоҳдан мадад сўрайман" деган ёзув бор эди. Мовароуннахр ислом маданиятига улкан ҳисса қўшган Туркхотун, Сароймулкхоним, Зе-

ҳурмат қилиши, ҳар доим маслаҳат билан иш тутиши, хиёнат қилмаслиги, садоқат кўрсатиши, шариат юзасидан итоат этиши шарт. Ислом ахлоқи эр-хотиннинг сабр-бардошли, ўзаро ҳурмат-иззатли, кечиримли ҳаёт кечиришларига ўндайди. Қуръони

ларга берилган ислом одобларини ҳам бир четга суриб қўймоқдамиз. Яна кўча-кўйларда ўз майлу хоҳишларига эрк бериб, эркаклардек бўлиб кийнадиган, ҳар қандай беҳаёликдан ҳам қайтмайдиган аёлларнинг кўпайиб кетганлиги энг ачинарли ва бутунлай исломга зид бўлган нарсалардир. Шу хусусда Пайғамбаримиз Мухаммад алайҳиссалом шундай деганлар: "Уч тоифа одамлар жаннатга кирмайди, ҳатто жаннат ҳидини ҳам ҳидламайди: биринчиси — эркак кишиларга ўхшаб кийинган аёллар, иккинчиси — ароқхўр эру аёллар, учинчиси — даюслар".

Шунда саҳобалар сўрадиларки: "Даюс ким, ё Расулulloҳ" деб? — Расулulloҳ айтдилар: "Даюс, шундай бир кишики, ўз жуфти ҳалолини — ахлу аёлни бошқа бир эркакдан рашк қилмагувчидир".

Пайғамбаримизнинг ушбу ҳадиси набавийларида айтилган инсонлар бизнинг ҳозирги кунимизда ҳам кўплай учраб туради. Ахир шундай экан, келажак авлодларнинг тарбиясини бўлган аёлларимизнинг, оналаримизнинг исломий ориш-туришлари, исломий одобларга бўйсунмишлари энг муҳим масалалардандир. Мухтарам аёлларимизнинг ислом одобларига жон-дил билан риоя қилиши, қадимий меросимиз, кўркимиз бўлган либосларимиз, рўмолларимиз ичида яна ҳам ҳаёли, ифбатли бўлишларини орзу қилиб қолдим.

Ғулмхон ҒОҒУРОВ

Аёл — гўзалликлар сарвари

буннисо, Гулбаданбегим, Увайсий, Нодирабегим, Анбар отин каби минглаб аёлларимизнинг камоли фазилатда, илм-фасоҳатда, ахлоқ маърифатда якто бўлганларига тарих шохид.

Ислом ахлоқида аёллар билан боғлиқ оила ва никоҳ масалалари ҳам кенг аҳамият касб этади. Бу ўринда ҳаммани қизиқтирадиган, ҳозир кўпчилик аёлларимизнинг равшу ғазабини кўзга-йдиған бир масала — Исломда эркекнинг тўрт хотин олишига ижозат ҳукмини бир эслайлик. Исломда эркекларга тўрт аёл билан бир никоҳда бўлиш мумкинлиги ҳақида ижозат этилгани ҳақида ҳукм бор. Аммо "ижозат этилган" деган иборани "мажбур қилинган", "буйруқ берилган" деб тушунмаслик лозим. Исломда никоҳсиз қовишув — зино, шу йўл билан дунёга келган бола ҳаром ҳисобланади. Шу боис ислом оила ва никоҳга, ҳалол ва ҳаром ишларга қаттиқ туради. Чунки муқаддас оила ва никоҳдан четлатилган ҳоллардаги фахш ишлар инсон ва жамият ҳаётига зиёнли оқибатлар келтиради. Мухаммад алайҳиссалом Ҳадиси шарифларида шундай дейдилар: "Никоҳ (яъни оила қуриш) менинг суннатимдир, кимки бу суннатимдан четланса, у мендан эмасдир". Қуръони Каримнинг бир неча оятларида ҳам оила қуриш ва ундан келадиған фойдалар, ҳалол ва ҳаромдан келадиған зиёнлар ҳақида бир неча даъватлар бор.

Исломда аёлнинг ҳаққи эркекда кўп: аёл кишининг барча ҳаракатлари эр зиммасидадир. Айни маҳалда аёл ҳам эркекни

Каримнинг "Нисо" сурасида шундай буюрилган: "Аёлларнинг билан яхши яшанг, агар улардан баъзи бир нарсани ёмон кўрган бўлсангиз, шоянки, ўша ёмон кўрган нарсангизнинг ортидан Оллоҳ таоло сизга яхшилиқни яратиб беради".

Ахлоқ олимлари насихат қиладиларки, Эр агарда хотинни муҳаббатини орзу этса, унинг хулқини тарбия этсин. Чунки мевали дарахтлар тарбияга муҳтож бўлганлари каби, хотинлар ҳам тарбияга муҳтождирлар. Хотин ҳам бир мевали дарахтдир. Ёмон мева берганида дарахтга эмас, балки унинг сохибига танбех берганлари каби, хотин ҳам ёмон бола тарбияласа эрига танбех берадилар.

Хотин хулқи ҳар вақтда эр хулқи тобе бўлганидан хотинини тарбиялашга киришган эр, энг аввало, ўз хулқини тарбия этсин. Хотин агар эрининг муҳаббатини орзу этса, ўзининг Оллоҳ таоло яратган мавжудотлар ичида энг гўзали эканлигини хотирлаб, ҳар вақтда пок бўлишни одат этсин. Зеро нопок хотин муҳаббатга сазовор бўлмас. Покликка одат этмаган хотин, эрига гўё: "Мени севма! Зеро севилмак шарофатидан маҳрумман", дегандайдир.

Аёлларимизнинг ҳозирги кунда аҳволлари ачинарли ҳолатлиги ҳам рўзгорнинг, ҳам кўча-нинг хизматларини қилаётганларидир. Энг улғу вазифанинг эгалари оналар оғир-оғир ишларнинг бажарувчиси бўлиб қолганлиги ўзларини ўзлари камситишлик эмасмикин? Бу ишларимиз билан исломий ҳуқуқларни, аёл-

ШАЙТОН БИЛАН САВОЛ-ЖАВОБ

Ибн Аббос розийоллоху анху ҳазратларидан эшитганларини Муаз бин Жабал қуйидагича ривоят қилади: "бир кун Расулulloҳ билан бирга эдик. Шу орада ташқаридан бир овоз келди: — Эй ичкаридагилар, уйга киришимга рухсат бера-сизларми, сизлар билан қўришмоғим лозим, ишим бор. — Бу келган ким, биласизларми?" деб сўрадилар Расулulloҳ. Барчамиз бараварига: Энг яхши билгувчи Оллоҳ ва унинг Расулдир, дедик. Шунда Расулulloҳ: — Лаънатланган шайтондир. Унга Оллоҳнинг лаънати бўлсин дедилар. Шу вақтда ҳазрати Умар розийоллоху анху — ё Расулulloҳ, менга рухсат беринг, уни ўлдирайин, — дедилар. Пайғамбаримиз изн бермадилар ва дедилар: "Тўхта, эй Умар, билмайсанми, унга маълум вақтгача муҳлат берилган, эшикни очинг, кирсин. Бу ерга келиши учун у Оллоҳдан буйруқ олган. Айтидиған сўзини тушунишга ҳаракат қилинг, ва яхшилаб эшитиб олинг.

Давомини Ровийдан эшитайлик: "Унга эшикни очдилар, у ичкарига кирди ва бизларга кўринди. Қарасак, қари бир чол, кўзлари ғилай, кўса, иягиди олтига ё еттита соқоли бор, отнинг жунига ўхшайди.

Кўзлари катта-катта очилган, ҳар томонга аланглайди. Калласи фил бошидай катта. Дудоглари кўтос дудогига ўхшайди. У қийм салом берди: Салом сизга, эй Мухаммад, салом сизга, эй жамоати муслимин.

Унинг саломига Расули акрам: — Салом оллоҳникидир эй лаъин... не иш билан келдинг? — дедилар. — Мен бу ерга ўз хоҳишим билан келганим йўқ. Иззатли Роббинг олдидан бир фаришта келди ва деди: "Оллоҳ таоло сенга амр қилди, Мухаммад олдида паст, ҳақир ва ҳор суратда борасан. Унга одам ўғилларини қандай алдашингни, қандай йўлдан адаштиришингни бирма-бир сўйлайсан. Кейин у сендан нима сўраса, тўғри жавоб қиласан. Акс ҳолда, қулингни кўкка совураман. Шу буйруқга асосан келдим. Истаганингизни сўранг. Расулulloҳ савол бера бошладилар: Роббингдан нималар талаб қилдинг?

Ўнта нарса талаб қилдим. 1. Оллоҳдан мени одам ўғилларининг молига ва авлодига шерик қиласан, деб сўрадим. Бу талабимни қабул қилди. "Бисмиллоҳ" сиз сўйилган ҳайвон гўштидан ейман, фоиз ва ҳаром аралашган овқатлардан ейман. Шайтондан қочиб, Оллоҳга сийғинилмаган (Аъзу... дейилмаган) молнинг ҳам

шеригиман. Жинсий алоқа вақтида шайтондан паноҳ тилаб Оллоҳга сийғинаман одам билан бирга аёлига яқинлик қиламан. Бу яқинликдан бўлган бола бизга хизмат қилади.

2. Оллоҳдан тиладимки, менга уй берсин, ҳаммомларни уй қилиб берди. 3. Сўрадимки, менга бир масжид берсин, бозорларни масжид қилиб берди. 4. Ўқиш учун китоб беришини истадим. Шеърлар ўқиш учун китоб қилиб берилди. 5. Хохладимки, менга бир азон берсин. Муножотлар, қўшиқлар берилди. 6. Тиладимки, менга ётоқ дўсти берсин. Маст, сархушларни берди. 7. Истадимки, менга ёрдамчилар берсин. Бунинг учун қадриятчиларни берди. 8. Хохладимки менга биродарлар берсин. Молларини бекорга исроф қилувчиларни, гуноҳ ва ҳаром ишларга сарфлайдиғанларни берди. Буни мана бу ояти жалила исботлайди: "Чунки исроф қилувчилар шайтоннинг биродарларидир". Расулulloҳ буюрдилар: "Агар сўзларингизни Оллоҳнинг китобидаги оятлар билан исботламасайдинг, сенга ишонмасдик. Иблис давом этди: 9. Оллоҳдан тиладимки, мен одам болаларини кўрай, аммо улар мени кўрмасинлар. 10. Сўрадимки, одам фарзандларининг қон йўллари менга йўл ўлароқ бер. Бу

истагим ҳам амалга ошди. Шундай қилиб мен улар орасида оқиб тураман. Қандай истасам шундай айланаман юраман. Барча истак-хоҳишим менга берилган. Шунга ҳам айтиб қўяйки, мен билан бирга бўлганлар, сен билан бирга бўлганлардан кўпроқдир. Одам болаларининг аксари қиёматгача мен билан бирга бўлади.

Расулulloҳ шайтонга қисқа-қисқа саволлар бера бошладилар: — Эй лаъин, ўтирганда дўстинг ким?

— Фойда олувчи судхўр.
— Дўстинг ким?
— Зино қилувчи.
— Ётоқда дўстинг ким?
— Маст, сархуш, ароқ ичувчи.
— Меҳмонинг ким?
— Ўғри.
— Элчинг ким?
— Сехргарлар.
— Севгилинг ким?
— Жума намозини ташлаганлар.
— Жисмингни нима эритади?
— Табъа қилганларнинг табъаси.
— Кўзларингни нима кўр қилади?
— Ярим кечада ўқилган намоз.
— Бошингни эгдирадиган нима?
— Жамоат билан кўп ўқиладиған намоз.

Шайтон алайҳил-лаъиннинг ето-вига кириб қолишдан ҳаммамизни Оллоҳ асрасин.

Мухиддин АРАБИЙ
"Шайтоннинг хйллари"
китобидан

ҲОЙДАЛИ МАСЛАҲАТЛАР

Пичоқ ўтмас бўлиб қолмаслиги учун уни қошиқлар билан бирга қўймаслик керак.

Тиш оғриганда оғизни намोक билан чайинг ёки саримсоқ пиёзни оғриб турган жойга қўйинг.

Атлас (қўйлак)ни уй шароитида ювсангиз тоғорага унча иссиқ бўлмаган сув ва 10 томчи сирка солинг. Ранги ўчмайди (кетмайди).

Сочни вақти-вақти билан хина ёки басма билан ювиб турсангиз соч қуюқлашади ва ўсади, кепаклари кетади.

Қотган нонларни увол қил-

маслик учун уни кесиб, товага ёғ солиб қиздиринг, бир идишга тухум чақиб, аралаштиринг. Кесилган нонни тухумга ботириб, қизиб турган ёғда қизартириб олсангиз тайёр овқат ўрнида ҳам истеъмол қилишингиз мумкин.

Ғамлаб қўйган гуруч ёки туршагингизга қурт, мита тушмасин десангиз ялпиз ёки райхон солингда, хотиржам бўлаверинг.

Юзингизга ҳар хил тошмалар тошганда, атир совунни яхшилаб майдалаб, кўпиртиринг. Юзингизни ювиб қуритинг ва совун кўпигини пахта билан юзга оҳиста суртинг. 5 минутдан кейин илиқ сувда

ювиб ташланг. Ушбу муолажани кунора, тунги уйку олтидан 3 марта бажарсангиз юзингиз тиниклашиб, ҳеч бир доғ қолмайди.

Бирор жойингиз куйса, дарҳол картошкани 2 га бўлиб босинг. Шакар қўйсангиз ҳам яхши бўлади.

Мебелингизни ярим ош қошиқ ўсимлик ёғига бир чимдим туз ташлаб, тоза пахта билан артинг. Сўнгра мебел артадиган латта билан ёғни қолдирмасдан тозалаб чиқсангиз ҳеч бир доғ қолмайди ва мебелингиз ярқираб туради.

Ф.КАРИМБЕРГАНОВА
тайёрлади

ДЕРАЗА

ҲАЛОЛЛИГИ ҲАЙРАТГА СОЛИ

Хитойга сафар қилган рус аёли Пекинда довруғи кетган магазинларнинг биридан совға-салом харид қилгач, меҳмонхонага бориш учун йўлда такси тутди. Меҳмонхонага келган сайёҳ бир соатдан кейин ичида 30 минг АҚШ доллари бўлган сумкасини машинада қолдирганлиги ҳақида таксопаркка қўнғироқ қилади. Шуниси ажабланарлики, умри бўйи бунча пулни кўрмаган ва ишлаб тополмайдиган такси ҳайдовчиси бойликни ўз эгасига қайтариб келди. "Агар бу воқеа Москвада содир бўлганида мен пулларимни тушимда ҳам кўрмасдим", дейди ҳайратдан ёқа ушлаган сайёҳ.

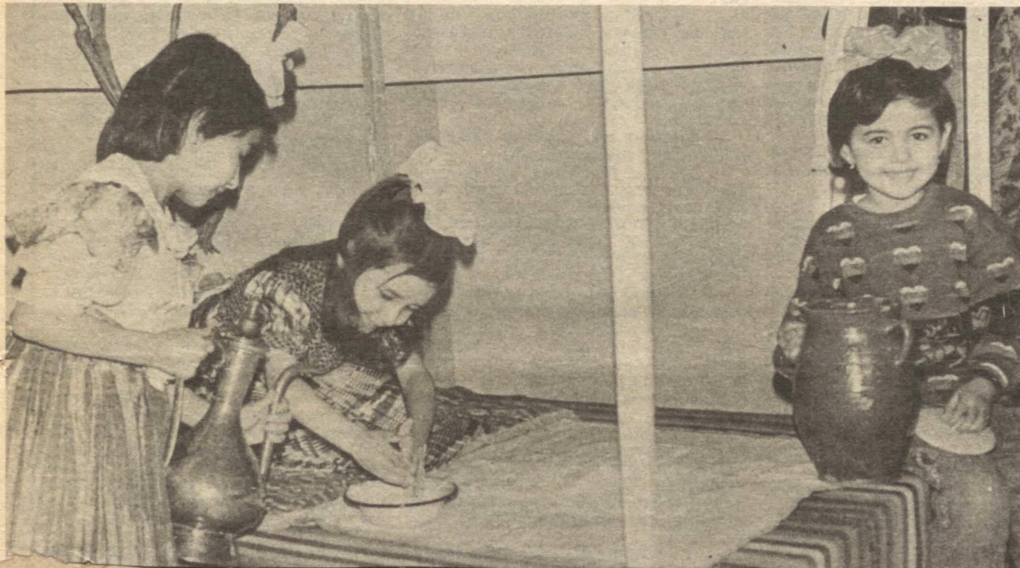
ҲАКАМГА КЎМАК

Футбол ўйинининг видео тасмасидаги тасвири ўйин давомида йўл қўйилган кўпол хатоларни исботлаб берувчи асосий далил бўлади. Италия миллий футбол федерацияси шундай қарорга келди. Агар ҳакамлар ўртасида баъзи бир масалаларда тортишув бўлса, тўғридан-тўғри видео тасвир орқали ўз фикрларини исботлашлари мумкин. Бу усул қатор давлатларда қўлланмоқда.

ТАРТИБЛИ ШАҲАР

Латвиянинг порт шаҳри Вентспилс маъмурияти нафақат шаҳар кўчаларида, балки шаҳарликларнинг хонадонларида ҳам тартиб ва тозаликни ўрнатиш мақсадида турли тадбирларни амалга оширмоқда.

Ақлга сиғмайдиган жарималар эълон қилинапти. Масалан, чекиш ман этилган жойда чеккан, сигарет ва писта қолдиқларини йўлакларга ташлаган, ман этилган жойда машинасини ювган,

Дунёда она алласидек жозибдор, пурмаъно қўшиқ, куй бўлмас керак. Чунки унинг замирида дунё бешигини тебратувчи куч, сирли оҳанрабо яширин. Уша куч эса она алласини тўйиб эшитган гўдак қалбига яхшилик уруғини сочади. Туғилибоқ қўшиқ, куй, оҳанг намроҳ бўлган инсон эса эзгулик сари талпинаверади. Она алласидан бошланувчи ўша сирли куйлар унинг қалбини ҳам буткул мафтун этди. На-

ўқитувчимиз ҳам йўқ эди. Исроил Тўхлиев деган домлам бўларди. У киши менга жуда кўп мураббийлик қилган. Музыкага қизиқишим борлигини сезиб тарбиялаган.

— **Зангори экранга илк бор чиқшингиз қай тарзда кечган!**

— Мен консерваторияда ўқиб, ҳам бошқа жойларда ишлардим. Тақдир тақозоси билан Тошкентдаги 99-мактабга ишга келдим. Ва у ерда «Бойчечак» гуруҳини туздик. Қисқаси, шу мактаб мени

билан машғул бўласиз!

— Тўғриси айтсам, менда бундай вақтнинг ўзи йўқ. Шундоғам баъзи ижодий ишларга улгуролмайману...

— **Оилангиз ҳақида ҳам қисқача тўхталсангиз.**

— Кеннойингиз Мухаббат ҳам ўзимизга

“БУЛБУЛЧА”НИНГ УСТОЗИ

тижада у кўпчиликлари маълум машҳур санъаткор, мураббий Шермат Ерматовга айланди. Биз ҳақиқининг маданияти, маънавияти учун ёниб яшаётган бу инсон билан суҳбат олиб бордик.

— **Шермат ака, санъатга қизиқиш қалбингизда қачондан бошлаб ўйланган!**

— Илгарилари қишлоқларимизда тунука томлар бўлмасди. Биз ешгимизда пахса томлар устига чиқиб олиб «артист-артист» ўйнардик. Шу сабабданми, 3 ёшимда доира чалганман. Эҳ, у болалик хотираларини эсласам... Баҳорда, Наврўз пайтларида новдалардан саҳна қилиб, гулу долалардан безак берардик ва спектакллар қўйиб кўпчиликлари хушнуд этардик. Ҳар бир маҳалланинг ўғил-қизлари навбат билан қўшиқ айтиб, спектакллар қўйиб мусобақа ўйнашарди. Ота-оналаримиз эса кечкурун 11-12 ларда бизни қидириб топишарди, уриб, тергаш ўрнига, томошаларимизга маҳлиё бўлиб қолишарди. Хатто доира чалиб, ашула айтишни ўрганган камина хиралик қилиб 6 ёшимда мактабга доирам билан борганман.

— **Қандай оилада ва қанақанги муҳит таъсирида ўсиб-ўлғайганингизни бир эсласангиз.**

— Таассуфки, болалигим очарчилик, йўқчилик даврига тўғри келган. Бунинг устига отамни эслай олмайман. Худо раҳмат қилгур, 1 яшарлигимда урушда ҳалок бўлган. Айтишларича, отам Ермат Шукуров деҳхон бўлган эканлар. Биласизми, уруш даврида негадир аёлларнинг доим бизникига келиб қиладиган ўйин-кулгулари мотамзада йиғи билан нихоя топарди. Кейинчалик билсам, барининг дилида ғам-қайгу бўлиб, ўзларини овутиш учунгина ўйин-кулгу қилишаркан. Менинг онам Гулшан ая ҳам ана шулар сирасига қиради. Гури нурга тўлгур 2 киз ва 2 ўғилга ҳам оталик, ҳам оналик қилганлар.

У пайтларда мактабда хатто музика

элга танитди, десам хато бўлмайди. 1964 йили «Панорама» кинотеатрининг очилиш маросимда хор билан ашула айтдик ва илк бор телевиденгега чиқдик.

— **Шермат ака, болалар билан бунчалик боғланиб қолишингизга сабаб нимада!**

— Менга танишларим «Шермат ака, кўзингизда болаларни ўзига тортадиган сирли нур бор» деб ҳазиллашарди. Ҳақиқатан шундайми ёки йўқми билмадим, лекин менинг болаларга, болаларнинг менга меҳри баландинги рост. Мен яхшигина хонанда ёки доирачи бўлишим ҳам мумкин. Лекин болаларга бўлган ўша меҳрим боис улар билан ишлашга интилам. Баъзи оғайнилар «қўйинг энди болаларни, катталар билан ҳам ишланг-да» дейишади. Мен эса уларга жавобан қимдир болалардаги қобилият, талант, овозни тарбиялаши керак-ку, дейман.

— **Сиз асос солган «Булбулча» ансамбли қачондан бошлаб фаолият кўрсатяпти!**

— 1970 йилда ҳукуматимизнинг Ўзбекистонда қўшиқчилиқни ривожлантиришга оид қарори чиққанди. Бу нарса «Булбулча» ансамблини ташкил этишимга бир тўртки бўлди.

— **Ансамблга болаларни саралаб олсангиз керак!**

— Қизиққан болаларни ота-онаси етаклаб келаверади. Қобилияти йўқ болалар эса ўз-ўзидан ажралиб қолади. Мен бундайларнинг кўнглига тегиб бирон нарса демайман. Қарабсизки, ўзлари буни тушуниб, ансамблини тарк этади.

— **Шоғирдларингиз орасида ансамблда камол топиб, санъат соҳасида машҳур бўлганлари ҳам борми!**

— Деярли кўпчилиги санъат йўлида фидойилик кўрсатаяпти. Консерваторияда, театр ва рассомлик институтида, музика мактабларида ўқиб, ешларга тахсил беришмоқда.

ўхшаб қишлоқдан. Шукри, барча инжиқликларимга чидаб келмоқда. Болаларимиз туфайли бирон жойда ўқитолмадим ҳам. 2 та киз ва 1 та ўғлимиз бор. Катта қизим Глиэр номидаги музика мактабиде ўқитувчи. Иккинчи қизим шифокор. Ўғлимиз Комил эса тижоратчи.

— **Давлатимиз элу-юрт олдидаги хизматларингизни муносиб баҳолаб «Соғлом авлод учун» ордени билан тақдирлади. Бу юксак ишонччи оқлаш мақсадида яна нима ишлар билан бандсиз!**

— Аввало бу нишон билан тақдирланишимда ота-оналар, телерадиокомпания раҳбарлари, қолаверса халқим қўллаб-қувватлади. Айни кунларда эса турли вилоятларда бўлиб, ҳаваскор болаларни кўрсатувларимга тайёрлаш билан машғулман.

— **Шермат ака, биринчи ёзган мусиқангизни эслай оласизми!**

— Хайдар Мухаммад деган шоир дўстимиз менга Наримон Орифжонов қаламига мансуб «Янгра, барабан» қўшиғига музика ёзишмни маслаҳат берганди. Ана шу нарса тўртки бўлиб илк қўшиғим дунёга келди. Ҳозирга келиб эса 100 дан ортиқ қўшиқларим бор.

— **Шермат ака, катта санъаткорлар учун ҳам музика ёзиб берганмисиз!**

— Э. Охунованинг «Хонатлас», Оллоернинг «Бир қие бокқайми ер», О. Ҳакимовнинг «Қайдан кўрдим сени» каби қўшиқларига куй басталадим.

— **Айтинчи, ҳақиқий, илк устозингиз ким!**

— Шаҳарга келганимда Эмма Анатолевна Усеевич деган аёл менга мураббийлик қилганди. У менга ўз уйда дарс ўтарди. Унинг талабчанлиги, қаттиққўллиги сабабли музика илмини яхшигина эгалладим. Ва хатто консерваторияга имтиҳонсиз қабул қилиндим.

— **Сиз тайёрлаётган «Биргаликда**

каби туркум кўрсатувлар нафақат болалар ўртасида, балки катталар орасида ҳам қизиқиш уйғотади. Янада қизикроқ, ешларбоп кўрсатувлар яратиш ҳақида ҳеч бош қотирганмисиз!

— Мен ешларга хос янги кўрсатув тайёрлаш умидида юрардим. Бироқ кейинги пайтларда ешларимиз енгил-елпи музикаларга берилиб кетаётганлигини кўриб кўнглим совиди. Шунингдек кейинги пайтларда кўрсатувларда, кўрик, танловларда негадир фақат яккахонликка кенг эътибор берилмоқда. Хоҳлардимки хор, жамоа гуруҳлари иштирокида танловлар, турли хил тадбирлар ўтказилса. Бундан санъатимиз ривожланса ривожланадими, ютқизмайди.

— **Ҳаётингизда содир бўлган қизикроқ бир воқеани эсласангиз...**

— Тошкентдаги ёзги театрлардан бирида фароналик артистлар концерт қўйишарди. Хатто улар орасида Маъмуржон Узоқов ҳам бор эди. Афсуски заллик тўла бўлганлиги сабабли жой йўқ, томошадан бебаҳра қолиш эса одамга алам қилади. Шунда оғайнилар билан театр енидаги теракка чиқдигу, мазза қилиб концерт томоша қилавердик. Концертнинг энг қизик жойига келганда эса бизлар ўтирган шох синиб кетса бўладими. Кийимлар йиртилган, қўл-оёқлар шилинган бир алфозда уйга қайтдик. Бепул томошанинг жабрини узоқ вақт тортиб юрдик.

— **Қўтулғу рамазон ойида халқимизга, ўқувчиларимизга қандай тилак-истакларни изҳор этмоқчисиз!**

— Аввало динимизга, қадриятларимизга, маънавиятимизга қайтаётганлигимиз муборак бўлсин, дейман. Рамазон ойи барча хонадонларда ҳалоллик, поклик рамзи бўлиб қолсин. Ешларимиз ўзидан катталарни ҳурмат қилишсин. Улар бахтли болаликларини мудом куй-қўшиқлар билан ўтказаверсинлар.

САФАР АЛИ суҳбатлашди

23 феврал 1995 йил

Сизни қизиқтирган мавзу

САТИ УДУМИ НИМА?

Кўхна Ҳиндистоннинг фалсафаси, маънавияти, қадриятлари негизи жуда узоқ асрларга бориб тақалади. Эразмиздан олдинги 3001 йилдан бошлаб маънавият олами шакллана борган. "Ведик давр" ана шу анъаналарнинг тамал тошини қўйиб, ҳинд тарихининг муқаддимасидан ўрин эгаллади. Ана шу даврда ҳинд орийлари, зодагонлари, оқ суяклар томонидан янгича бир удум қабул қилинди...

Агар ҳинд адабиётини, анъаналарини, маънавий дурдоналарини қизиқиб кўздан кечирсангиз, сати деган тушунчани учратасиз. Бу сўзнинг лугавий маъносини санскрит тилидан топиш мумкин. Яъни, бу олижаноб, садоқатли, ифбатли аёл деганидир. Мантйик маъноси эса Сити (парвати), Савитри ва Ситага ўхшаш ўзини эрига тўла бахшида этишни касб этади. Сати тушунчаси диний, руҳий, олам аҳамиятидаги нарсга бўлганлиги сабабли киши фикрини, туйғуларини ўзига томон тортиди.

Сати асосан учта муқаддас аёл номи билан боғланиб келади. Яъни улар илоҳалардир. Шулардан биринчиси Шива худосининг хотини Парвати тимсолида акс этса, иккинчиси Сатининг энг юқори андозаси бўлган Ситадир. Сита абадул-абад ҳинд адабиётини ("Рамаяна" достони) поклик, софлик, вазминлик, нафосат, садоқат рамзи сифатида тилга олинади. Сатининг учинчи тимсоли Савитри ўзига қаллиқ қидириш, ўзига ложик эр топишни отасидан сўраб олади. Ўз орасидаги йигитни, Сатияявнини учратган Савитри унга турмушга чиқади. Бахтга қарши тақдир дея аталмиш мезон бир йилдан сўнг севишгандар орасига ўлим деган машғўм совуқлики солиди. Ғам-андух гирдобиде, азада ўтказилган бир йил Савитри қалбига ажал худоси Ямани бошлаб келди. Савитри сабот, кунт билан Яма худосига эргашади. Ажал худоси эса унинг кучли эътиқодни худоларга нисбатанми ёки эрига нисбатан эканлигини сынаб кўрмоқчи бўлади. Яма Савитрининг руҳини жисмидан айириб, марҳум Сатияван руҳи билан кўшмоқчи эканлигини айтиди. Шунингдек, ажал худоси бу кўрбонлик эвазига исталган шартларни бажариши мумкинлигини кайд этади. Шунда Савитри худодан тўртта илтимос сўрайди. Булардан биринчи иккита илтимоси фақат қайнотаси учун сўралади. Яъни қайнотанинг кўр кўзларига нур ва қудратли империя тилайди. Иккинчи ил-

тимосида қайнотага юзта ўғил, учинчи илтимосида эса ўзига юзта ўғил сўрайди. Ва ниҳоят тўртинчи илтимосида бу фарзандларни ота-онасиз тарбиялаб бўлмаслигини айтиб, эрини ҳаётга қайтаришни сўрайди. Бу бахсда енгилган ажал худоси маликанинг зукколигига тан бериб, эри Сатиявнини ҳаётга қайтаради.

Сати удумининг идеали аёл ёки ифбатли хотиндан тўла маънодаги ахлоқий ва руҳий жасорат талаб этган. Шундан кейингига уни ўлган эри билан бирга қуйдиришган. Сати идеалини аёллик дунёсининг умумий идеали сифатида эмас, фақатгина Сита, Савитри андозаси сифатида қабул қилиш керак.

Беваларни тириклайин ўтда қуйдиришнинг тарихий рамзларини, белгисини излайдиган бўлсак, бу нарсга VI асрга бориб тақалади. 510 йилга тааллуқли бир қадимий биткида ёзилишча Марказий Ҳиндистоннинг Еран деган жойида Гап-ража исмли зодагон жанглардан бирода ҳалок бўлади. Ва унинг бева қолган хотинлари, қанизлари ўзи билан бирга ўтда қуйдирилади. Шунингдек сати ҳақидаги қадимий биткилар Ражастхон ва Непалда 7,8-асрларда яралган. У биткиларда ёзилишча, қиргинбарот жангларда кўпгина кишилар ҳалок бўлган. Ва уларнинг бева қолган хотинлари ҳам кўрбон қилинган.

Абу Райхон Беруний ҳиндлар орасидаги сати удумини яхшилаб қузатган. У ёзадики, "ҳинд аёллари нафақат эрларига қадокат рамзи сифатида, балки ўзи учун ҳам ўзини кўрбон этади". Чунки бевалар ўзларини ўтда қуйдиришмаса, уларга эолимларча муомалада бўлишган. Аниқроғи, бевага айланган, яшашига ҳаққи бўлмаган.

Ҳинд ҳалқининг дохийиси, улуг йўлбошчиси, миллат отаси Мохатма Ганди ҳинд аёлларини Сита, Савитри, Парвати каби соф, пок, ифбатли бўлишга, Драупади ва Дамянти каби иродали бўлишга чақиради. Диний ва ижтимоий ислохотчи Вивекананданинг ҳам Сита ва Савитрига ҳурмати балинд эканлигини, айниқса, эрларига бўлган садоқат, ҳурматини юқори баҳолайди.

Сати идеалларининг эрларига бўлган олижаноблиги, эзгулиги негизиде Стри Дхарма юзага келган. Бу таълимот сатининг қонун-қоидаларини маълум бир меъёрга солиб туради. Бева аёлларнинг кўпчилиги шунга асосланган ҳолда сати удумини амалга оширади.

Кўпгина олимлар, ёзувчилар, тарихчиларнинг эътирофи эътиҳча, XIV-XVI-асрларда бева аёллари ўтда қуйдириш Жанубий Ҳиндистоннинг Вижаянагар штатида ҳаддан зиёд ошиб кетган. Шу сабабдан сати едгорликларининг кўпчилиги ҳам Вижаянагар шоҳлари томонидан тикла-тилган. Бу штатнинг ҳокимлари едгорликларини наинки Вижаянагарда, балки бошқа жойларда ҳам қудриришган. Масалан, Кришна-пурда Уддона Вирабхадра ибодатхонасини очнишган.

1420 йилда венециялик саёхатчи Николо де Контти Вижаянагарга боради. Унинг гувоҳлик беришича, марҳум Вижаянагар шоҳининг 3000 га яқин бева қолган хотин, қанизлари тирик-лайин ўтда қуйдирилган. Тарихда бунақа энг юқори кўрсаткичлар фақат шоҳлар, аслзодалар, оқсуяклар оилаларида учраб турган.

XVII асрда эса Бенгалиянинг Кулин деган жойида сати удуми неча минглаб бева аёлларнинг ёстигини қуритган. Кулин эркакларининг бир эмас бир неча хотинлари бўлган. Чунки Кулиндаги брахман табақасидагилар

бошқа табақадагилар билан қиз олиб қиз беришмаган. Натижада ешгина қизларни балогагта етмасдан эрга берилади. Ва турмуш қуришнинг ўртача еши ҳам анча пастга тушиб кетган. Қизларнинг еши ўтиб кетмаслиги учун оилага иккинчи, учинчи хотин сифатида узатишган. Демак, бу аёллар бевага айланганча ўлимга маҳкум бўлади.

Сати удуми қачондан бошлаб ижтимоий ҳаётга кучли таъсир кўрсатган? — деган саволга олимлар жуда қизиқишган. Масалан, доктор Ражендра Митранинг "Ҳинд орийлари" китобида ёзилишча, сати удуми Македонскийнинг Ҳиндистонга юриш қилган даврида ҳам (эразмиздан аввалги 4 аср) жуда ривожланган. Инглиз олим Жоун Камбрел Оман ўзининг "Ҳиндистон маданияти, урф-одатлари ва иримлари манбаи" номли китобида ҳам сатининг тарихий негизларини излашга ҳаракат қилади. Профессор Макс Мюллернинг эътирофи эътиҳча, "Риг-веда"нинг алоҳида бир боби сати удуми ва уни ижро этиш сирасорларига бағишланган.

Эдуард Томпсон ва унга ўхшаган олимлар беваларни ўтда қуйдиришни Кали (она маъбуд) худосига сизиниш, эътиқод ва унга бўлган бурчдан деб ҳисоблайдилар. Аммо ўз-ўзидан маълумки, бу тушунча сати удумини нотўғри талқин этишдан келиб чиққан.

Гарчанд сати удуми ҳинд маънавиятида анча йиллар давомида шаклланиб келган бўлса-да, бу удуми, мажбуриятини барча бирдай қабул қилмаган. Сатига нисбатан қаршиликлар учраб турган. Чунки ҳинд аёлларининг айримлари ўз эрларига бўлган садоқат, содиқлигини наинки ўзини: кўрбон қилиш йўли билан, балки бошқа йўллар билан ҳам исботлашга ҳаракат қилган. Ҳатто Ҳиндистоннинг шарқий қисмларида ва Бенгалияда "дабхага" тизими остида бева аёллар яшаши мумкин бўлган. Аммо ҳинд ожизалари расман мавжуд бўлган сатига очик-ойдин қаршилик қилишга ботина олмадилар. Шунинг учун бу удумга кўпроқ зиелилар қаршилик кўрсатиб келган. Масалан, Махавираван Тантрик исмли олим Стри Дхармага қарши чиқади. Шунингдек VII асрда яшаган машҳур санскрит олими Бона Бхат сати удумини инкор қилишга интилади. Яъни бу нарсани динга бўлган эътиқоддан эмас, балки бир гуруҳ оқсуякларнинг, ҳинд орийларининг ақидаларистлигидан излашга ҳаракат қилади. IX асрда яшаб ижод этган яна бир ҳинд олими Медхатизи беваларни ўтда қуйдиришга тиш-тирноғи билан қарши чиқади.

Бизнинг асримизга келиб ижтимоий ислохотчи Рам Мохан Рой сати удумини батамом йўқ қилиш учун кураш олиб борди. Бу ҳақда анча ислотхотлар ўтказди. У ўзининг 2 та кучли памфлетларида ҳам бу удумнинг тараққиёт учун катта гов эканлигини кўрсатиб ўтган.

Сати маънавий қадрият сифатида эразмиздан олдинги асрлардан бери мавжуд бўлиб келган бўлса-да, унинг қонун-қоидаларини Вишну дхармашастрадан бўлак ҳеч бир дхармашастра ўз ичига олмаган (Дхармашастра-муқаддас қонунлар мажмуаси).

Одамзод тутилгандан бошлаб бу кўхна дунё сирларининг қалитини излайди. Сати удуми ҳам ўзига хос сирли дунёсига эга. Чунки инсон ҳаёти эвазига амалга ошириладиган бу удум бир қарашда ижтимоий ҳаёт учун ҳам зарарли, ҳам захарли касалликдай туюлади. Лекин сатига эътиқод хануз мавжуд экан, бу миллий қадрият ҳақида бунақа ҳулоса чиқариб бўлмайди. Қолаверса, анча таъқиқланашларга қарамасдан бугунги кунда Ражастхон штатида сати удумини амалга ошириш учраб турмоқда.

АЛИЖОН САФАРОВ
Тошкент — Деҳли — Тошкент

«Оила ва жамият» 6 (178)

Ёқангизни ушлайсиз

ОСМОНДАН... ФИЛ
ЁҒДИ

Дунёда ҳали аниқланмаган ғаройиботлар бир олам. Қуйида келтирилмаган фактлар табиат мўъжизаларининг яна бир қиррасини кўрсатиб турибди.

1890 йилнинг 15 май кўни Мессинья (Калабрия) деган жойда қизил ёмғир ёғиб ўтди. Италия об-ҳавосини қузаатиш бюросининг аниқлашча, ёғиб ўтган қўшларнинг қони экан. Қўшларнинг катта галаси қаттиқ шомол натижасида бўлақларга бўлиниб кетганлиги тахмин қилинган, бирок, синоптикларнинг хабарига кўра ўша кўни бундай қаттиқ шомол қуза-тилмаган. Шунингдек, агар қон қўшлариники бўлса, унда уларнинг қиймаланган қолдиқлари қарда қолганлиги ҳақидаги савол ҳали жавобсиз.

"POPULAR SCIENCE NEWS" ЖУРНАЛИ

1841 йилнинг 17 августиде Теннесси штатидаги тамакии майдониде ишлаётган одамлар ваҳимаи воқеанинг гувоҳи бўлишди. Даҳшатли қизил рангдаги бўлутдан ёмғир ёғди. Ер ўжайини профессор Троста далага келганида, у ерининг "жирканч" ҳидли нарсга билан қопланганлигини кўрди. Профессорнинг фикрича бу қон билан ёғини аралашмаси эди.

"AMERICAN JOURNAL OF SCIENCE" ЖУРНАЛИ

1876 йил март ойида Кентуккида қонли ёмғир ёғди. Кўпчилик бўлутсиз осмондан ёққан "гўшт" парчаларининг гувоҳи бўлишди.

"SCIENTIFIC AMERICAN" ЖУРНАЛИ

1973 йилнинг 25 сентябрида Франциянинг шимо-лидаги Бринкол қишлоғи осмондан 10 минглаб қурбақалар ёғди.

"TIMES" ГАЗЕТАСИ

1922 йилнинг 5 сентябрида Шалон-сюр-Саон деган жой осмондан икки кеча-кундуз қурбақалар сочилиб турди. Тулузгадан узоқ бўлмаган жойда ҳам шундай воқеа содир бўлди. "Қурбақа ёмғири" Англиянинг Эйкл номи қишлоғига ҳам тушган. Ўша қишлоқда яшовчи бир тракторчи, журналистининг саволига шундай жавоб берганди: "Қурбақалар шунчалик кўп ёғдики, ҳатто уларнинг ичига ҳам кира бошлади. Шунда уларни белкураклар билан ахлатхоналарга чиқариб ташлай бошладик."

"DAILY NEWS" газетаси

1969 йилнинг 26 январиде Американинг Мэрлен-динда бир воқеа содир бўлди. Сент-Мэри шаҳри аҳолиси: уйлар устидан ўрдақларнинг катта галаси учиб ўтганини кўришди. Ўтсатдан қўшлар орасида товушсиз, лекин аниқ портлаш содир бўлди. Кўрмасиз куч қўшларини ҳар томонга сочиб юборди. Гувоҳларнинг айтишча, қўшлар ерга тушгунча, уларнинг қаноти, қовурсаси синган, кўпчилигининг бадини тилинган, кесилган, йиртилган яралари бор эди.

"WASHINGTON POST" ГАЗЕТАСИ

Рус олими А. Синтовский юқоридеги воқеаларнинг сабабисини қунон деган ҳулосани айтиди. [Бундан бошқа гипотезалар ҳам жуда кўп айтилган]. Унинг фикрича, қунон ўз домига жажжик ҳайвонлар, ахлат ва суларни тортиб, анча масофага олиб бориб ташлаши мумкин.

Лекин қуйидаги воқеалар бу тахминнинг ҳали нисбийлигини аққол кўрсатади.

В. Черноборов исмли аномал ҳодисалар тадқиқотчисининг архивда қуйидагича воқеа баён этилган:

— 1930 йили Германиянинг Рейн тоғларининг бўлутсиз осмондан қалин муз қатлами билан қопланган... 5 одам тушди. Олимлар уларни планер (моторсиз учувчи аппарат)нинг ўлган учувчилари деган ҳулосага келишди. Шундай дейлик. Унда уларнинг планерлари қарда қолди! Кийимлари уларнинг учувчи ҳам, парашютчи ҳам эмаслигини кўрсатиб турарди. Тўшунарсиз жойи шундаки, қандай қунон уларни шунча кўп вақт осмонда "учи-риб юришди" мумкин, планерларини шундай қалин муз билан қопланиб улгуринишди!

Яна бир ҳодиса. 1956 йилнинг 26 октябр тўнида Сан-Франциско шаҳрининг осмондан кичик тирик маймун тушди. Полициянинг аниқлашча шу тунги бирор самолётда маймун ташинмаган экан. Эндиги воқеанинг тилсизини топиш қийинроқ. Япониянинг Сензумара соҳилида осмондан ярим тоналлик эгаси... фил тушиб, дабдаласи чиқди. Бу оралиқда ҳеч ким бундай филнинг юрганни бирор марта кўрмаган. Ҳеч қандай қунон бундай оғирлики катта масофаларга элтиб ташлай олмайдик ҳам.

Ҳўш, булар қандай ҳодисалар! Олимлар айнан мана шу савол устиде бош қотиряптилар.

"Труд" газетасидан Н. НАМОЗОВА таржимаси
(1994 йил 1 декабрь)

Абдул Ғани Жума сурати

...Бундан бир йилгига Самарқандлик ишқибозларнинг ховурига сув кетиб, севибли "Мароқанд" (Динамо) команди мамлакат чемпионатининг олий лигасидан бир поғона пастга яъни, биринчи лигага сурилиб тушганди. Бундан кўнгишлар роса азият чекди. Қитиқлардан тортиб қобурғаларгача шўрлаб қолаверганди. Ирганишлар, чиранишлар узокқа чўзилмади. Бир мавсумдаёқ, "Динамо" ўзини ўнглаб олди. Яна кучлилар сафига олий лигага кўтарилди. Бунда албатта команданинг вилоят ички ишлар бошқармаси тасарруфига ўтиши ҳамда ўқув, амалий машғулотларининг тубдан ўзгариши алоҳида аҳамият касб этди. Куйида сиз азиз футбол ишқибозлари самарқандлик футболчиларнинг бош мураббийи Аҳмад Убайдуллаев билан бўлган суҳбатни ўқисиз.

— Аҳмад ака, "Оила ва жамият" кеч бўлсада, командангизнинг мамлакат кучлилари қаторига қўшилгани билан табриклайди.

— Раҳмат.

— Агар англишмасам, сиз ўтган 1994 йилги футбол мавсумининг бошида Тошкент вилоятининг "Политотдел" командасида ишлардингиз. "Динамо"га қандай келиб қолдингиз. Мураббий деган тақлиф тушса олий лигани ташлаб биринчи лигага ҳам кетиб қолиши мумкин эканда. Ўзингиз буни қандай изоҳлайсиз?

— "Политотдел" олий лигада ўйнагани билан мен бу командада бош мураббий вазифасида эмасдим. Ўтган йилнинг қўқ ўртасида "Динамо"га қақаришди. Шароитни чамалаб кўриб уларнинг шартига рози бўлдим.

— "Динамо"га сизни бош мураббийлик лавозимига қақаришмаганди-ку. Бас шундай экан, розилигингиз ўзингизга ҳеч қандай наф келтирмасди ҳам. Ахир олий лига билан биринчи лига командалари ўртасида катта фарқ борку?

— Гапингиз тўғри, уларнинг бир-бирдан

жудаям улкан фарқи бор. Аммо бақарилади-ган юмуш битта эди. У ҳам бўлса, дурустроқ футбол ўйнаш. Мураббийлар ҳеч қачон осонликча шухрат ололмаган ва ололмайдик ҳам. "Политотдел"дан "Ди-

(Аҳмад Убайдуллаев тошкентлик. "Пахтакор" футбол мактабида таҳсил кўрган. 1972 йилда собиқ СССР чемпионатининг энг қизиган палласида "Пахтакор" командаси ўринбосарлари сафига қабул қилин-

этади.

— Ёш жиҳатдан командда кескин ўзгариш юз берибди. Асосан четдан кимларни қабул қилдингиз?

— "Тўрақўрғон" командасидан 1976 йил-

ган футболчилар тўп суришганди. Ўша пайтларда команданинг обрўси ҳам бошқа қарор эди. Бугунга келиб айнан мана шу йигитларни яна "Динамо"га қақариб олишининг имконияти борми?

— Асло мумкин эмас. Чунки биласиз, ҳозир Илҳом "Пахтакор"да, ўйнамоқда. Бахтиёр эса "Сугдиёна"нинг бош мураббийи, Фарҳод Мамаедов "Навбахор"да ўйнамоқда. Улар ўз командалари билан маълум муддатга шартомалар тузишган.

(... "Динамо" Самарқанд дастлаб 1960 йилда собиқ иттифоқ мусобақаларида қатнашган. Ва шу йилдан бошлаб собиқ СССР биринчилигининг иккинчи зонасидаги "Б" гуруҳга расман қабул қилинган. Бирок, шу йил у чемпионатда яхши қатнаша олмасдан энг сўнгги 16-ўринни эгаллаган. Навбатдаги мавсумда эса 15-ўрин билан қиёяланган. Натижада "Б" гуруҳи билан ҳайрлашишга мажбур бўлган. Орадан 15 йил ўтиб, ўз мавқеини яна тиклаган. II-лиганинг иккинчи зонасида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритган. 1980 йилдан то 1987 йилга қадар чемпионат расмий жадвалининг кучли тўртлигидан жой олиб келган. 1980, 1982, 1984 йилларда ўз зонасида муддатдан олдин ғолиб деб топилди. Фақатгина биринчи лигага ўтиш учун ташкил қилинган ўйинларда маълум муддатга ко-

мандадан омад юз ўтирган.

"Динамо"га қатор йиллар мобайнида В.Орлов, С.Будагов, М.Капров, Б.Иброҳимов, Б.Абдураимов, В.Десятчиков, Н.Киселёв сингари таниқли мураббийлар устозлик қилишган.

"Динамо" СССР кубоги баҳсларида дастлаб 1981 йил қатнашиб, беллашувлар давомида Ланчхутийнинг "Гурия" командасини 4:1, Вильнюснинг "Жальгирис" футболчиларини 3:1 ҳисобида мағлубиятга учратган.)

— Аҳмад ака, мана навбатдаги биринчилигининг бошланишига ҳам оз вақт қолди. Айтингчи, "Динамо" тайёргарлик юзасидан хориж командалари билан ўртоқлик учрашувлари ўтказяптими?

— Ҳозирча чет элга боролмаймиз. Шунингдек, уларни қабул қилишга ҳам қудратимиз етмайди. 20 февралдан 6 мартга қадар стадионимизда 1979 йил авиа ҳалокати туфайли нобуд бўлган "Пахтакор"чиларнинг хотира турнирини ўтказишимиз мумкин. Мана шу учрашувлар биз учун ҳам синов, ҳам тайёргарлик ўйини бўлади. Худо хоҳласа, муҳлисларимиз билан олий лигада кўришамиз.

Нормурод МУСОМОВ суҳбатлашди

САМАРҚАНД "ДИНАМО"СИ ОЛИЙ ЛИГАДА

ФУТБОЛ

намо"га келарканман ҳеч қачон шахсий манфаатни ўртага қўймадим. Бу тўғрида ўйламадим ҳам. Мураббий қарда бўлмасин ўз мажоратига қараб обрў-этибор топади.

— Кўпгина мураббийлар қайси бир командда бормасин, албатта ўзи тарбиялаган футболчилардан ҳам айримларини эргаштириб келадди. Шахсан сиз "Политотдел"дан қайси футболчиларни олиб келдингиз?

— Ҳеч кимни. Вақти келса ҳар қандай футболчини командда тақлиф қилишим мумкин.

— Қачондан бошлаб команддаги бош мураббийлик қилмоқдасиз?

— Мавсум тугаши арафасида сайлашди.

— Ўтган йилда "Динамо"нинг олдида олий лигага чиқиш вазифаси қўйилганди. Шартлар юз фоиз амалга оширилди. Бу борада сиз команданинг энг оғир учрашуви деб қайси бир ўйинни эсга олсангиз?

— Биз учун ўтган мавсумда тирноқчалик ҳам енгиллик бўлмади. Сабаби "Машъал", "Кушон" командалари билан очколар жиҳатдан йил охиригача изма-из келдик. Бундай шароитда бир очко йўқотиш ҳам бир йиллик меҳнатингизни ҳавога совуриб юбориши мумкин эди. Бас шундай экан, ҳар учрашувда алоҳида жонбозлик кўрсатишга тўғри келди.

— Йигитларингиздан қайси бирларини алоҳида мақтовга лойиқ деб ҳисоблайсиз?

— Ҳаммасидан хурсандман. Футболда умуман бир киши қиладиган иш йўқ.

ган. 1976 йил "Динамо" (Самарқанд) сафида иккинчи лигада тўп сурган. 1977-1980 йиллар яна "Пахтакор"да ўйнаган.

1990 йилда мамлакатда таниқли бўлган мураббий Биродар Абдураимов билан ҳамкорликда Тошкентда "Умид" командасини тузган. Кейинчалик ушбу команда "Пахтакор", "Бинокор" номлари билан аталди. Ҳозир эса МХСК деб номланган.

1991-1992 йилларда Аҳмад Убайдуллаев учинчи бор "Пахтакор"га қайтди. Ундан сўнг Тошкент вилоятининг "Политотдел" командасида ишлади. Иккита ўғли бор. Каттаси Рустам 11 ёшда. Абдумалик эса 7 ёшда. Рафиқаси Тошкент шаҳридан.

— Маълумки, "Динамо" ташкил топгандан буён кубок баҳсларида яхши қатнашди. Илгари "Жалгирис", "Нистру", "Динамо" (Минск) командалари билан учрашиб яхши ўйинлар кўрсатган. Беовсита сизнинг раҳбарлигингиз остида у яна илгариги шухратини тиклай оладими?

— Ҳаракат қиламиз. Ҳозирча имкониятимиз илгариги даражада бўлмасида, ҳар ҳолда ўзимизга яраша ғайратимиз бор.

— Бўлажак чемпионатда қайси ўрин учун курашишни ниёт қилиб қўйгансизлар?

— Ҳозирдан ваъда беролмаймиз аммо худо хоҳласа ўз ўрнимизни топамиз.

— Таркибда қандай ўзгаришлар бор?

— Айни пайтда командамизнинг ўртача ёши 22-23 ни ташкил

да тутилган Павел Мамаинов, "Гулистон"дан 1975 йилда тутилган Аҳрор Файбуллаев, "Чирчиқ"дан Тоҳир Ҳамдамовларни қабул қилдик. Улардан ташқари спорт мактабидан ҳам кўпчилик ёшларни қақирганимиз.

— Кетаётганлар, кетмоқчи бўлаётганлар ҳам бўлса керак албатта?

— Бор. Мажинов, Пуцков, Сусскийлар рухсат сўраб ариза ёзишган. Улар тажрибали футболчи бўлгани учун ҳам кучли командаларга тақлиф қилинмоқда.

Ўзбекистон биринчилиги ўтказила бошлагач орада бир йилгина команда "Мароқанд" деб аталди. Олий лигани тарк этгач яна эски номи "Динамо"ни тиклади.

— Ҳўш бунга сабаб нима?

— Команда биринчи лигадаги ўйинларини бошлаши билан вилоят ички ишлар бошқармаси тасарруфига ўтди ва шу билан "Динамо" деб атала бошлади. Чунки шу бугунга қадар "Динамо" кўнгилли спорт жамиятидан жуда кўп ҳарбий спортчилар етишиб чиққан.

— Ўтган йилда командангиздан рақиб дарвозасига ким энг кўп тўп киритди?

— Марказий ҳужумчимиз Ҳамза Жабборов мавжуд тўпурарларимиз баҳсида ғолиб чиқди. У ҳаммаси бўлиб рақибларимиз дарвозасига 26 бор тўп киритишга улгурди.

— Бундан бир неча йил олдин "Динамо"да Илҳом Шарипов, Бахтиёр Ғофуров, Фарҳод Мамаедов сингари мамлакатимизда ном чиқар-

БОШ МУҲАРРИР:
Абдукарим РАҲИМБЕРДИ

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси
болалар жамғармаси ва «Соғлом
авлод учун» Халқаро хайрия
жамғармаси.

МАНЗИЛИМИЗ:
700078, Мустақиллик
майdonи, 5-бино.

Телефон: 39-43-95
Эркин ЭШОНКУЛОВ
навбатчилик қилди
Обуна индекси - 64654
Буюртма Г-0031. 23566 нусхада чоп
этилди. Офсет усулида босилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ.